

Riktlinje för

Styrning och uppföljning av verksamhet som utförs av externa utförare

Dokumentnamn: Riktlinje för styrning och uppföljning av verksamhet som utförs av externa utförare		
Dokumentansvarig:		Dokumentdatum: 2021-09-16
Fastställd av: Kommunfullmäktige 25 okt 2021 (§220)	Version: 1.0	Reviderad:

Om riktlinjen

Umeå kommuns kommungemensamma krav på inköp och upphandling regleras i kommunens inköps- och upphandlingspolicy med tillhörande riktlinjer och regelverk. Denna riktlinje kompletterar kommunens upphandlings- och inköbspolicy och reglerar hur Umeå kommun ska förhålla sig till kommunal verksamhet som med anledning av upphandling utförs av externa utförare.

Riktlinjen tydliggör hur kommunfullmäktige genom kommunens nämnder ska utöva styrning över verksamhet som utförs av externa utförare, hur allmänhetens insyn i verksamhet som överlämnas till extern utförare ska säkras samt hur uppföljning av externa utförare ska ske.

Riktlinjen motsvarar det *program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare* som kommunen enligt kommunallagen ska upprätta varje mandatperiod.

Riktlinjen gäller för aktuell mandatperiod och till dess att ny riktlinje antagits. Ny riktlinje ska antas varje mandatperiod.

Bakgrund, definitioner och avgränsningar

Umeå kommun är ansvarig för den verksamhet kommunen bedriver, detta gäller oavsett om kommunen bedriver verksamheten i egen regi eller väljer att upphandla en extern utförare som utför verksamheten.

Med extern utförare avses juridisk person eller enskild individ som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet, det vill säga aktiebolag, stiftelse, enskild firma eller idéburen organisation som upphandlats för att på uppdrag av Umeå kommun sköta en kommunal verksamhet eller tjänst. Organisationer och företag som utför mindre och enstaka tjänster åt kommunen omfattas inte av begreppet externa utförare.

Riktlinjen omfattar endast verksamhet där Umeå kommun är huvudman, det vill säga upphandlad verksamhet enligt lag om offentlig upphandling (LOU), lag om upphandling av koncessioner (LUK) och konkurrensutsättning enligt lag om valfrihetssystem (LOV).

Som huvudman bestämmer kommunen verksamhetens mål, inriktning och omfattning samt sätter upp krav för dess kvalitet. Som huvudman kontrollerar kommunen att verksamheten följer angivna mål, riktlinjer, föreskrifter och andra krav. När verksamhet efter upphandling överlämnats till extern utförare visar det avtal som slutits med utföraren vilka krav som gäller.

Riktlinjen omfattar inte fristående skolor eller förskolor. Fristående skolor och förskolor är verksamheter med egna huvudmän och upphandlas inte av kommunen. Något uppdrag eller avtal finns inte mellan fristående skolor eller förskolor och kommunen. Huvudmannens ansvar för den utbildning som bedrivs i en fristående skola eller förskola är reglerat i skollagen och tillsynen av fristående skolor hanteras av staten.

Partnerskap med den ideella sektorn, föreningsbidrag samt stöd till sociala företag omfattas inte av riktlinjen.

Riktlinjen begränsar sig till sådan verksamhet som kommunen bedriver i förvaltningsform. Verksamhet som upphandlas och bedrivs av kommunägda bolag omfattas inte.

Styrning av verksamhet som utförs av extern utförare

Kommunfullmäktige fastslår respektive nämnds grunduppdrag, mandat och ansvar.

Kommunfullmäktige fastställer även kommungemensamma inriktningsmål, strategier eller planer som kan vara riktade till enskilda nämnder. Kommunfullmäktige kan även fastställa tilläggsuppdrag som respektive nämnd ska utföra och återrapportera till kommunfullmäktige. Kommunfullmäktige kan även fastslå krav och riktlinjer som nämnderna har att följa när de utformar och genomför den verksamhet nämnden ansvarar för.

Varje nämnd ska inom sin verksamhetsplan eller i en separat upprättad plan för styrning och uppföljning av externa utförare tydliggöra hur nämnden avser styra och följa upp de utförare som nämnden anlitar. Nämndens krav på externa utförare ska vara hållbara över tid, tydliga, relevanta, och tillräckliga. De krav som nämnden lägger fast i sin plan påverkar upphandlingar och avtal som ligger framåt i tiden. Nämnden kan ej förändra krav utan att genomföra ny upphandling och omförhandla avtal.

Varje nämnd ansvarar för att i plan och avtal ställa krav på att externa utförare inom nämndens ansvarsområde bedriver verksamhet i enlighet med gällande lagar, förordningar och föreskrifter. Samt att externa utförare i tillämpliga delar följer mål, riktlinjer och styrande dokument som gäller i Umeå kommun och/eller för respektive nämnd. Vilka delar som är tillämpliga beskrivs i nämndens plan för styrning och uppföljning av externa utförare och konkretiseras i de avtal som kommunen tecknar med extern utförare.

Varje nämnd ska i tillämpliga delar beakta styrande dokument som är relevanta vid upphandling av externa utförare, exempelvis:

- Umeå kommuns Inköps- och upphandlingspolicy (tillsammans med riktlinjer och regler)
- Övriga kommunövergripande styrdokument som är relevanta för att tydliggöra kommunens krav & förhållningssätt
- Av nämnden antagna mål, riktlinjer och verksamhetsplan

Med syftet att ta till vara de externa utförarnas erfarenheter och kunskap bör nämnd i förekommande fall och där så är tillämpligt även föra dialog med leverantörsnätverk eller motsvarande innan nämnden fastställer plan för styrning och uppföljning.

Restriktivitet i kravställandet ska vara rådande. Kommunfullmäktige har över tid fattat beslut om 100-tals styrdokument och i dessa styrdokument fastställt över 300 mål och ett väldigt stort antal krav utöver det som redan fastställts i lag eller författning.

Nämnden har att avgöra vilka av dessa mål, riktlinjer och krav som är relevanta och bör tillämpas i respektive verksamhet när verksamheten utförs av eller med stöd av extern utförare.

Ansvar för att ge allmänheten insyn

Varje nämnd ska inom sin verksamhetsplan eller i en separat upprättad plan för styrning och uppföljning av externa utförare beskriva hur nämnden tillförsäkrar sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnats över till extern utförare.

Nämnden ska därefter vid upphandling och avtalstecknande med extern utförare ställa krav som tydligt anger vilken information nämnden ska få ta del av samt när och hur nämnden kan få ta del av informationen. Syftet är att informationen ska göra det möjligt för nämnden att ge allmänheten insyn i hur uppdraget utförs. Informationen kan till exempel handla om:

- Verksamhetens kvalitet
- Avvikelser i verksamheten
- Verksamhetens arbete med ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet
- Externa utförares ekonomiska ställning
- Ägarförhållanden och företrädare

Utförare ska kunna lämna information när kommunen begär det. Nämnd kan ej ställa krav på överlämnande av information som innebär att extern utförare bryter mot lag eller annan författning.

Varje nämnd ska på lämpligt sätt vidarebefordra information från nämndens utförare till allmänheten.

Ansvar för uppföljning och kontroll

Varje nämnd ansvarar för att uppföljning och kontroll av externa utförare görs på ett strukturerat och systematiskt sätt.

Varje nämnd ska inom sin verksamhetsplan eller i en separat upprättad plan för styrning och uppföljning av externa utförare beskriva hur nämnden avser att följa upp och kontrollera hur externa utförare som nämnden anlitar följer ingångna avtal. Nämnden ska även beskriva hur nämnden avser genomföra kontroller med syfte att identifiera eventuella avvikelser och oegentligheter. Nämnden ska även följa upp hur stor andel av respektive verksamhet som nämnden ansvarar för som utförs av externa utförare samt om det skett väsentliga förändringar i utförandet under året.

Kommunstyrelsen ska årligen redovisa för kommunfullmäktige hur kommunens nämnder under föregående år styrts, tillgodosett krav på insyn och följt upp de externa utförare som respektive nämnd anlitar. Kommunstyrelsen har ansvar och mandat för att lämna anvisning till kommunens nämnder om hur nämnderna ska återrapportera till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ska årligen i sammanställd form redovisa i vilken omfattning kommunens verksamheter utförts av externa utförare samt om det skett väsentliga förändringar under året.

Kommunfullmäktige ska ta ställning till om uppföljning och insyn har skett på ett ändamålsenligt sätt och med tillräckliga resurser.